ปัจจัยที่สนับสนุนประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต้นแบบ: กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ หมู่ที่ 11 ตำบลท่าไข่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

Factors contributing to the operational efficiency of the Prototype Production Savings Group: A case study of the Ban Khlong Eo Chorakhe production savings group, Moo 11, Tha Khai, Mueang Chachoengsao, Chachoengsao

เรืองวิชญ์ นวลโคกสูง[1]

Ruangwit Nuankoksung[1]

6714832003@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษากระบวนการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ 2) ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ และ 3) เสนอแนะแนวทางเชิงกลยุทธ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มมีคณะกรรมการแบ่งเป็น 4 ฝ่าย มีการดำเนินกิจกรรมทุกวันที่ 10 ของทุกเดือน และจัดประชุมสามัญประจำปีในวันที่ 10 มิถุนายนของทุกปี มีการบริหารความเสี่ยงโดยจำกัดเพดานเงินกู้ ตลอดจนนำเงินทุนบางส่วนไปสนับสนุนกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุในชุมชน 2) ปัจจัยที่สนับสนุนประสิทธิภาพการดำเนินงาน ประกอบด้วย การยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล การสร้างความไว้วางใจ ยึดมั่นหลักคุณธรรม 5 ประการ และการจัดสวัสดิการชุมชนที่สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม 3) แนวทางเชิงกลยุทธ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติทางการเงินเชิงรุกจากการมององค์กรเป็นแหล่งกู้ยืมไปสู่ศูนย์กลางการออมเงินเพื่ออนาคต และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้ภาครัฐสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อลดข้อผิดพลาด

คำสำคัญ: กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, ประสิทธิภาพการดำเนินงาน, ธรรมาภิบาล, ทุนทางสังคม

Keyword: Production Savings Group, Operational Efficiency, Good Governance, Social Capital

---

[1] หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[1] Master of Public Administration, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

บทนำ

การขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยกลไกการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจฐานราก เพื่อเป็นรากฐานรองรับความผันผวนในมิติโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งทิศทางดังกล่าวได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 75 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (หมุดหมายที่ 9) ที่มุ่งเป้าหมายลดความยากจนข้ามรุ่นและส่งเสริมการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ขับเคลื่อนทุนชุมชนผ่านการส่งเสริมและจัดตั้ง "กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต" (Production Savings Group) มาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดย ศาสตราจารย์ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ภายใต้ปรัชญาการพัฒนาที่มุ่งเน้น "การใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน" เพื่อสร้างวินัยทางการเงินและยกระดับทุนมนุษย์ผ่านหลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม ในบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและความเป็นเมือง ได้สร้างแรงกดดันต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทในตำบลท่าไข่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ จึงทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินชุมชนฐานรากที่เข้ามาตอบสนองการเข้าถึงแหล่งทุนที่เป็นธรรม และได้รับการประเมินให้เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต้นแบบที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2566)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ หมู่ที่ 11 ตำบลท่าไข่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ หมู่ที่ 11 ตำบลท่าไข่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางเชิงกลยุทธ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต้นแบบให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่ศึกษา: กำหนดแบบเจาะจง ณ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ หมู่ที่ 11 ตำบลท่าไข่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ: เลือกแบบเจาะจงจำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้กำกับดูแลนโยบาย (พัฒนาการอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และนักวิชาการพัฒนาชุมชน) จำนวน 2 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน (ประธานและคณะกรรมการบริหารกลุ่ม) จำนวน 5 คน และ 3) กลุ่มผู้รับบริการ (ตัวแทนสมาชิกกลุ่ม) จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล: ใช้แนวสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในวันทำธุรกรรมประจำเดือน และการศึกษาเอกสารจากระเบียบ รายงานการประชุม สมุดบัญชี และเกณฑ์มาตรฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล: นำข้อมูลจากคำสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และเอกสาร มาจัดหมวดหมู่วิเคราะห์ เชื่อมโยงเหตุผล และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง ปัจจัยที่สนับสนุนประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต้นแบบ: กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ หมู่ที่ 11 ตำบลท่าไข่ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการถอดบทเรียนการดำเนินงานจากความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ขับเคลื่อนภายใต้ปรัชญาการใช้เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง นำมาสังเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ด้าน ประกอบด้วย แนวคิดการบริหารจัดการ หลักธรรมาภิบาล ทฤษฎีทุนทางสังคม และแนวคิดประสิทธิภาพการดำเนินงาน ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลภาคสนาม เอกสารทางการเงิน มาวิเคราะห์และเรียบเรียงเป็นผลการวิจัยเชิงพรรณนาอย่างเป็นระบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ มีการดำเนินงานรูปแบบการบริหารจัดการที่มีมาตรฐานตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และมีการจัดวางกลไกการควบคุมภายในที่สร้างดุลยภาพในการทำงานอย่างเด่นชัด โครงสร้างองค์กรขับเคลื่อนด้วยคณะกรรมการบริหารกลุ่มจำนวน 11 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากมติที่ประชุมของสมาชิก คณะกรรมการชุดนี้มีการแบ่งหน้าที่ออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการเงินกู้ คณะกรรมการตรวจสอบ และคณะกรรมการส่งเสริม ทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างกัน เพื่อให้สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายได้ ดังที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9 ได้อธิบายถึงโครงสร้างการทำงานว่า *"มีโครงสร้างคณะกรรมการ 4 ฝ่าย (คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการเงินกู้ คณะกรรมการตรวจสอบ และคณะกรรมการส่งเสริม) เป็นคณะกรรมการที่สมาชิกมีมติคัดเลือกให้มาทำงานแทน จำนวน 11 คน มีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สำหรับกระบวนการดำเนินงานหลักของกลุ่ม เกิดจากการที่คณะกรรมการและสมาชิกตั้งข้อบังคับกลุ่มขึ้นมาเป็นกติกาภายใน... ซึ่งกลุ่มนี้มีกระบวนการที่มีธรรมาภิบาลชุมชนที่เข้มแข็ง และเป็นไปตามมาตรฐานกรมการพัฒนาชุมชน"*

อีกทั้งกลุ่มยังได้กำหนดให้ทุกวันที่ 10 ของเดือน เป็นวันทำการกลุ่ม ณ ที่ตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คณะกรรมการทั้ง 11 คนจะร่วมกันตั้งโต๊ะเพื่อให้บริการรับฝากเงินสัจจะสะสม พิจารณาอนุมัติคำขอกู้ยืมเงิน และรับชำระคืนเงินยืม ซึ่งในวันทำการดังกล่าว ไม่ได้เป็นเพียงการทำธุรกรรมทางการเงิน แต่ยังเป็นพื้นที่สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6 ที่กล่าวว่า *"ทุก ๆ วันที่ 10 ของเดือน คณะกรรมการจะประกาศลงไลน์กลุ่มว่าจะมีประชุมกันเพื่อเก็บเงินออม เพื่อให้สมาชิกมาเข้าร่วม ระหว่างนำเงินมาฝากกลุ่มฯก็จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ในระหว่างนั้นด้วย เช่น สาธิตการทำขนม ทำจักสาน หรือทำดอกไม้จันทน์จากกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จากนั้นก็มีการกินอาหารกลางวันรวมกัน"* ขณะเดียวกันกลุ่มมีข้อตกลงให้กำหนดวันที่ 10 มิถุนายนของทุกปี เป็นวันประชุมประจำปีเพื่อปิดงบการเงิน ชี้แจงสรุปยอดรายรับ ผลกำไร

และจัดสรรเงินปันผลคืนให้แก่สมาชิก ซึ่ง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 ได้ยืนยันกระบวนการทำงานว่า *"คณะกรรมการมีทั้งหมด 11 คน มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน เก็บเงินรับฝากเงินออมจากสมาชิก ทุกวันที่ 10 ของทุกเดือน ประชุมสามัญชี้แจ้งรายรับผลกำไรประจำปีและปันผลให้กับสมาชิก ในวันที่ 10 เดือนมิถุนายนของทุกปี"*

ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกทั้งสิ้น 156 คน มียอดเงินออมสัจจะสะสมหมุนเวียนเฉลี่ยคงที่เดือนละ 53,800 บาท กลุ่มมีมาตรการควบคุมความเสี่ยงอย่างเข้มงวดด้วยการจำกัดเพดานวงเงินปล่อยกู้ไว้ที่ไม่เกินรายละ 5,000 บาท ภายใต้อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี การจำกัดวงเงินกู้นี้ช่วยป้องกันการกระจุกตัวของเม็ดเงิน ไม่ให้สมาชิกรายใดรายหนึ่งดึงสภาพคล่องไปใช้จนหมด และช่วยลดภาระทางการบัญชีที่ไม่ซับซ้อน ปัจจุบันมีสมาชิกกู้ยืมรวมเพียง 16 คน จากสมาชิกทั้งหมด ทำให้กลุ่มมีกระแสเงินสดหมุนเวียนที่มีสภาพคล่องสูง ปลอดภัย และมีทุนสำรองเพียงพอรองรับความต้องการฉุกเฉินของสมาชิกเสมอ ดังที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 ได้ระบุว่า *"กลุ่มมีการจำกัดเพดานเงินกู้ไว้ที่ 5,000 บาทต่อคน โดยจะพิจารณาจากประวัติการออมเงินต่อเดือน การจำกัดวงเงินทำให้เงินทุนไม่กระจุกตัวและมีสภาพคล่องเพียงต่อสำหรับสมาชิก 156 คน อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดหนี้เสีย"* ยิ่งไปกว่านั้น คณะกรรมการยังเพิ่มความปลอดภัยโดยการนำเงินสดที่สมาชิกนำมาฝากในแต่ละเดือนไปฝากเข้าบัญชีธนาคารของกลุ่มทันทีเพื่อลดความเสี่ยงในการถือครองเงินสด สอดคล้องกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10 ที่กล่าวว่า *"เมื่อรับฝากเงินแล้ว คณะกรรมการก็จะจดบันทึกไว้ในสมุด และประธานกลุ่มกับเหรัญญิกก็จะนำเงินไปฝากธนาคารในวันนั้นทันที ซึ่งสมาชิกสามารถขอดูเอกสารหลักฐานทั้งหมดได้ตลอดเวลา"*

นอกจากนี้ กลุ่มยังได้นำเงินออมของสมาชิกไปต่อยอด โดยนำเงินทุนบางส่วนไปสนับสนุนกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุในหมู่บ้านเพื่อประดิษฐ์พรมเช็ดเท้า ทำดอกไม้จันทน์ ทำจักสาน และทำขนม แล้วนำรายได้จากการจำหน่ายกลับมาสมทบเป็นผลกำไรของกลุ่ม เพื่อนำไปจัดสรรเป็นสวัสดิการดูแลสมาชิกในยามเจ็บป่วย เสียชีวิต หรือมอบเป็นทุนการศึกษาแก่บุตรหลาน โดย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 ได้ให้รายละเอียดว่า *"คณะกรรมการจะนำเงินที่สมาชิกฝากเข้ามาไปเป็นเงินทุนสนับสนุนอาชีพ โดยให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้รวมตัวกันเพื่อทำจักสาน หรือพรมเช็ดเท้า และนำไปจำหน่ายเพื่อต่อยอดเงินออมของสมาชิก เมื่อมีเงินเหลือจึงนำมาจัดเป็นสวัสดิการ... ทำให้กลุ่มมีเงินทุนในการส่งเสริมอาชีพและผลิตสินค้าออกไปขายในนามกลุ่มฯ เป็นการต่อยอดเงิน"*

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ คือ การที่กลุ่มสามารถรักษาอัตราหนี้เสียที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ไว้ที่ร้อยละศูนย์ สะท้อนให้เห็นว่า เสถียรภาพดังกล่าวไม่ได้เกิดจากกลไกการบังคับใช้กฎหมายแบบสถาบันการเงินพาณิชย์ แต่เกิดจากการที่คณะกรรมการทุกคนยึดมั่นในหลักคุณธรรม 5 ประการ อันประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจ ซึ่งเป็นหลักการที่กรมการพัฒนาชุมชนได้วางแนวทางไว้ตั้งแต่มีการริเริ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หลักคุณธรรมนี้ถูกนำมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในชุมชนบ้านคลองเอวจระเข้ คณะกรรมการและสมาชิกใช้เป็นเกราะคุ้มกันความเสี่ยงและเป็นสิ่งที่หลอมรวมความสัมพันธ์แบบเครือญาติของคนในพื้นที่ให้กลายเป็นทุนทางสังคมที่เหนียวแน่น ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7 ที่กล่าวว่า *"ประธานและคณะกรรมการชุดนี้มีความตั้งใจทำงาน ตั้งใจบริหารเงินของทุกคนเพื่อให้กลุ่มฯเติบโตขึ้น จนสามารถเป็นแหล่งเงินทุนของคนในชุมชนได้เลย โดยไม่ต้องไปหาหยิบยืมจากข้างนอก... กรรมการมีภาวะผู้นำสูง ทำงานด้วยความเสียสละ ซื่อสัตย์ เพราะทำงานอันนี้มันก็ไม่ได้มีค่าตอบแทนอะไร มาทำให้ด้วยความเต็มใจ มีอะไรก็ขอไปตรวจสอบได้เขาก็ให้ดูหมด"*

ปัจจัยต่อมาคือ การสร้างธรรมาภิบาลผ่านระบบบัญชีคู่ขนาน ซึ่งเป็นกลไกการสร้างความโปร่งใสในการทำธุรกรรม คณะกรรมการจะลงบันทึกรายการทางการเงิน ทั้งการฝากเงินสัจจะ การกู้ยืม และการชำระคืน ลงในสมุดคู่ฝากของสมาชิกและสมุดทะเบียนคุมของกลุ่มไปพร้อมๆ กันต่อหน้าสมาชิกในวันทำการ การปฏิบัติการที่เปิดเผยและเข้าถึงได้ตลอดเวลาเช่นนี้ สามารถป้องกันการทุจริตได้อย่างหมดสิ้น สอดคล้องกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 ที่ระบุว่า *"ความละเอียดรอบคอบและความโปร่งใสในการเปิดเผยตัวเลขทางบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับหลักคุณธรรม 5 ประการ ทำให้สมาชิกสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ตลอดเวลา"* เช่นเดียวกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8 ที่ยืนยันว่า *"กรรมการมีความเข้มแข็ง มีความซื่อสัตย์ เข้ามาทำงานด้วยความเสียสละ เอกสารต่าง ๆ ก็ตรวจสอบได้ ขอเขาดูได้ มีความโปร่งใส นอกจากนี้กรรมการทุกคนมีความรับผิดชอบสูงมาก"*

ปัจจัยสำคัญประการสุดท้าย คือ การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ผ่านกลไกการควบคุมทางสังคม โดยการนำผลกำไรที่ได้จากการดำเนินงานและกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กลับมาจัดสรรเป็นสวัสดิการดูแลคุณภาพชีวิตของสมาชิกอย่างรอบด้าน ทั้งค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย เงินช่วยเหลือค่าทำศพยามเสียชีวิต และทุนการศึกษาสำหรับบุตรหลาน ควบคู่ไปกับการจัดสรรเงินปันผลที่ยุติธรรม การที่สมาชิกได้รับผลตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นรูปธรรม ได้ยกระดับสมาชิกจากการเป็นเพียงผู้รับบริการ ให้กลายเป็นเจ้าขององค์กรอย่างแท้จริง ปรากฏการณ์นี้สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกใช้มาตรการทางสังคมในการสอดส่อง ดูแล และตักเตือนกันเอง ให้ทุกคนรักษาสัจจะวาจาและชำระหนี้ตรงตามกำหนดเวลาเพื่อไม่ให้กลุ่มเสียหาย จนส่งผลให้อัตราหนี้เสียลดลงจนกลายเป็นศูนย์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9 ได้สรุปภาพรวมความสำเร็จในมิตินี้ไว้ว่า *"ปัจจัยหลักเกิดจากภาวะผู้นำและธรรมาภิบาลชุมชนของคณะกรรมการที่มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบตัวเลขและกระบวนการทำงานได้จริง โดยยึดหลักคุณธรรม 5 ประการเป็นแกนขับเคลื่อน นอกจากนี้ การที่กลุ่มมีการจัดประชุมชี้แจงเป็นประจำ ควบคู่ไปกับการจัดสรรผลกำไรส่วนหนึ่งไปเป็นสวัสดิการให้คนในชุมชน และมีการปันผลคืนตามสัดส่วนที่ยุติธรรม ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้สมาชิกเกิดความหวงแหนและร่วมกันรักษาวินัยทางการเงิน"*

เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและโครงสร้างประชากร กลุ่มควรรณรงค์และสร้างมาตรการเชิงรุกในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินของสมาชิกในชุมชน โดยผลักดันให้สมาชิกมองกลุ่มเป็นศูนย์กลางการออมเงินเพื่อสร้างอนาคตมากกว่าการมองเป็นเพียงแหล่งกู้ยืมเงิน คณะกรรมการควรส่งเสริมให้สมาชิกลดละการสร้างหนี้สิน เน้นนำเงินส่วนเกินมาเพิ่มยอดการออมสัจจะสะสมรายเดือน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้แก่ตนเองในระยะยาว พร้อมกันนี้ ต้องเร่งจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจเพื่อดึงเอาเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม เรียนรู้ระบบบัญชีและการบริหารจัดการของกลุ่ม เพื่อเตรียมความพร้อมในการส่งผ่านเสาหลักการทำงานจากคนรุ่นเก่าไปสู่คนรุ่นใหม่ รองรับปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 ได้ให้ความเห็นว่า *"อยากเห็นสมาชิกในกลุ่ม ไม่มีการกู้ยืมเงินจากกลุ่มหรือลดการกู้เงินจากกลุ่มให้น้อยลง และเพิ่มเงินออมต่อเดือนให้สูงขึ้นแทน"* สอดคล้องกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5 ที่ระบุว่า *"อยากให้สมาชิกมองกลุ่มออมทรัพย์ฯเป็น แหล่งเก็บออม มากกว่าการเป็น แหล่งกู้ยืม ผ่านการสนับสนุนให้สมาชิกลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย และเอาเงินนั้นมาเพิ่มยอดออมสัจจะรายเดือนให้สูงขึ้น เพื่อเป็นหลักประกันของตนเองในอนาคต"* และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10 ที่กล่าวเสริมว่า *"ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการวางแผนทางการเงินและส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวสมาชิก เพื่อ*

สร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้สมาชิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน โดยลดการกู้ยืมเงินจากกลุ่มและเพิ่มความสามารถในการออมเงินสัจจะสะสมให้มีสัดส่วนที่สูงขึ้น"

นอกจากนี้คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่ม มีความต้องการให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ซอฟต์แวร์โปรแกรมบัญชี แอปพลิเคชัน หรือระบบบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ ให้แก่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ นำมาใช้ทดแทนระบบการจดบันทึกด้วยมือลงในสมุดแบบดั้งเดิม การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลจะช่วยยกระดับความแม่นยำ ป้องกันข้อผิดพลาดของตัวเลขหลังบ้าน เพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการสมาชิก และช่วยลดความเสี่ยงจากการที่คณะกรรมการต้องถือครองเงินสดจำนวนมากในวันทำการ ทั้งนี้ ในระยะรอยต่อของการนำเทคโนโลยีมาใช้ ควรจัดตั้งระบบอาสาสมัครพี่เลี้ยงคอยดูแลและแนะนำสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด เพื่อลดความวิตกกังวลในการใช้งาน ยิ่งไปกว่านั้น การลดต้นทุนการดำเนินงานและความผิดพลาดทางการบัญชีผ่านระบบดิจิทัลนี้ จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ช่วยให้คณะกรรมการนำไปใช้พิจารณาปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำลงในอนาคต อันเป็นการสร้างประโยชน์สูงสุดและสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่เศรษฐกิจฐานราก ดังที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5 ได้ย้ำถึงทิศทางความต้องการนี้ว่า *"แนวทางการพัฒนาในอนาคตจึงควรเน้นไปที่การปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลหลังบ้าน โดยกลุ่มควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือโปรแกรมระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยจัดเก็บฐานข้อมูลบัญชีเงินฝากและเงินกู้แทนการลงสมุดด้วยมือ เพื่อเพิ่มความแม่นยำ ป้องกันความผิดพลาดของตัวเลข และยกระดับการบริการสมาชิกให้รวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งการพัฒนาเทคโนโลยีหลังบ้านนี้ จะช่วยสนับสนุนแนวทางการดำเนินงานในการพิจารณาปรับลดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำลงได้ในอนาคต"*

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยได้นำผลการวิจัยจากการสังเกตการณ์ การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทำการอภิปรายสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงกลไกเชิงโครงสร้างและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้องค์กรการเงินชุมชนแห่งนี้สามารถดำเนินงานได้อย่างเข้มแข็ง สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดการอภิปรายผล ดังนี้

ด้านกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ชี้ให้เห็นว่า ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเงินของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลจากการนำแนวคิดและทฤษฎีทรัพยากรการบริหารจัดการมาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนองค์กรได้อย่างลงตัวและมีประสิทธิภาพ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2550) ตลอดจน สมยศ นาวีการ (2546) ที่ระบุตรงกันว่า ความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กรย่อมขึ้นอยู่กับการจัดสรรและการบริหารทรัพยากรปัจจัยนำเข้า 4Ms อันประกอบด้วย บุคลากร เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ อย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ โดยเฉพาะในมิติด้านการจัดการ ซึ่ง ธงชัย สันติวงษ์ (2535) ได้อธิบายไว้ว่าเป็นกระบวนการทำงานอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดความประหยัด คุ้มค่า และลดความสูญเปล่าในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน

เมื่อพิจารณาการบริหารจัดการเงินทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ การที่คนในกลุ่มประชุมร่วมกันเพื่อตั้งกติกาในการจำกัดเพดานเงินปล่อยกู้ไว้ที่ไม่เกิน 5,000 บาทต่อราย ภายใต้อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี ถือเป็นการบริหารจัดการและจำกัดความเสี่ยงที่สำคัญต่อกลุ่มอย่างยิ่ง มาตรการดังกล่าว

ช่วยให้กระแสเงินสดหมุนเวียนภายในกลุ่มมีสภาพคล่องสูง ป้องกันไม่ให้เงินกระจุกตัวอยู่กับสมาชิกรายใดรายหนึ่ง และช่วยลดภาระความยุ่งยากทางการบัญชี กระบวนการดังกล่าวยังสะท้อนถึงการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนิยามประสิทธิภาพตามแนวคิดของ Peter F. Drucker (1999) ที่เน้นย้ำเรื่อง การทำสิ่งนั้นอย่างถูกวิธี ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดของ Harrington Emerson (1917) ที่กำหนดองค์ประกอบในการวัดประสิทธิภาพจากปริมาณงานที่คุ้มค่า ปฏิบัติงานได้ตรงต่อเวลาอย่างสม่ำเสมอ และประหยัดค่าใช้จ่าย

ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการบริหารงานดังกล่าวยังเป็นไปตามอุดมการณ์ของยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2517) ที่มุ่งเน้นการใช้ "เงินเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน" เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุน นำทุนไปส่งเสริมการประกอบอาชีพ และลดต้นทุนการครองชีพของประชาชนในชนบทอย่างแท้จริง ข้อค้นพบในมิติกระบวนการดำเนินงานนี้ ยังมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยของ ธีระชน สุขประเสริฐ (2550) ที่สรุปว่าแนวทางการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจำเป็นต้องเริ่มจากการจัดโครงสร้างคณะกรรมการที่ชัดเจน การจัดประชุมอย่างเป็นประจำ และการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินอย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกร ฤทธิ์คำรพ (2558) ที่มองว่าแผนงานส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์เป็นขบวนการรวมคนเพื่อระดมทุนในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิกอย่างมีทิศทาง ตลอดจนช่วยขยายความผลการวิจัยของ จินตกานต์ แสงอ่อน (2554) ที่ยืนยันว่ากระบวนการบริหารจัดการที่มีระบบและการมีวินัยทางการเงินของสมาชิก เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จและการดำรงอยู่ของกองทุนชุมชน

ด้านปัจจัยที่สนับสนุนประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปัจจัยที่สนับสนุนให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองเอวจระเข้ สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถรักษาอัตราหนี้เสียที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ไว้ที่ร้อยละศูนย์ได้อย่างยั่งยืน สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายจำแนกออกเป็น 4 มิติ ดังนี้

มิติด้านหลักธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการภาครัฐ พบว่า ปัจจัยรากฐานที่สร้างเสถียรภาพและความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กร คือการที่คณะกรรมการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และยึดมั่นในความโปร่งใส การทำธุรกรรมต่อหน้าสมาชิกทุกวันที่ 10 ของเดือน การลงบันทึกบัญชีแบบคู่ขนานลงในสมุดคู่ฝากของสมาชิกและทะเบียนคุมของกลุ่มไปพร้อมกัน ตลอดจนการเปิดเผยงบการเงินและผลกำไรประจำปีอย่างรายละเอียดในการประชุมสามัญประจำปีวันที่ 10 มิถุนายน ถือเป็นการแปลงแนวคิดหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542) และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (2542) มาสู่การปฏิบัติจริงในระดับชุมชนฐานราก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงออกถึงหลักความโปร่งใสและหลักความรับผิดชอบ ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกป้องกันการทุจริตและสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่สมาชิก ซึ่งปรากฏการณ์นี้สอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับงานวิจัยของ ธนายุทธ อ่อนดี (2559) ที่พบว่าปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มและคณะกรรมการส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์ฯ และยืนยันข้อค้นพบของ จริยา วงศ์กำแหง (2551) ที่สรุปว่าภาวะผู้นำ ประสบการณ์ และความโปร่งใสของคณะกรรมการ คือปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนชุมชน

มิติด้านทุนทางสังคมและหลักคุณธรรม 5 ประการ เมื่อพิจารณาบริบทเชิงพื้นที่ของตำบลท่าไข่ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทและได้รับแรงกดดันจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าการที่กลุ่มได้ดึงเอาสายสัมพันธ์เชิงเครือญาติและความสนิทสนมในท้องถิ่น มาดัดแปลงเข้ากับหลักคุณธรรม 5 ประการ

ของกรมการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ โรเบิร์ต พัทแนม (อ้างถึงใน วัลลภัช สุขสวัสดิ์, 2557) เจมส์ โคลแมน (Coleman, 1988) และ ปิแอร์ บูร์ดิเยอ (อ้างถึงใน เกษรศิริ อรุณชัยพร, 2559) ที่ระบุว่า ความไว้วางใจ บรรทัดฐานทางสังคม และเครือข่ายความสัมพันธ์ จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือลดต้นทุนในการดำเนินกิจกรรม และคอยควบคุมพฤติกรรมของคนในกลุ่มให้รักษาสัจจะ คุณธรรมเหล่านี้ส่งผลให้เกิดกลไกการควบคุมทางสังคม ที่ทำให้สมาชิกเกิดความหวงแหนองค์กร ร่วมกันรักษาวินัยทางการเงิน และคอยตักเตือนกันเองเพื่อไม่ให้กลุ่มได้รับความเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสรา เทพศิริ และคณะ (2566) ที่พบว่าบรรยากาศการทำงาน ความสามัคคี และคุณธรรมของสมาชิกส่งผลต่อประสิทธิภาพของกลุ่มออมทรัพย์ฯ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ รัชนี ปิมแปง (2559) ที่ชี้ว่าภาวะผู้นำและการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อระดับการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิก

มิติด้านการมีส่วนร่วมและการจัดสวัสดิการ สะท้อนให้เห็นถึงวงจรการบริหารเงินทุนที่ไม่หยุดอยู่เพียงการรับฝากเงินและการอนุมัติสินเชื่อ แต่กลุ่มได้นำผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานและกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ผู้สูงอายุ กลับมาจัดสรรเป็นสวัสดิการชุมชนเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตของสมาชิกอย่างทั่วถึง ทั้งในยามเจ็บป่วย เสียชีวิต หรือมอบเป็นทุนการศึกษาแก่บุตรหลาน ควบคู่ไปกับการจัดสรรเงินปันผลที่ยุติธรรม ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980) และ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527) ในมิติของการเข้ามามีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งช่วยยกระดับสมาชิกตามแนวคิดของ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) จากการเป็นเพียงผู้รับบริการ ให้กลายมาเป็นเจ้าของร่วมขององค์กร การหมุนเวียนผลประโยชน์กลับสู่ชุมชนในลักษณะนี้ สอดคล้องตรงกันกับผลการศึกษาของ สุพิชชา โชติกำจร และ นิพนธ์ เพชระบูรณิน (2562) รวมถึงงานวิจัยของ อรนุช ขุนรัง (2568) ที่สรุปตรงกันว่า ปัจจัยด้านการจัดสวัสดิการและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นตัวทำนายความสำเร็จและการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอย่างมีนัยสำคัญ

มิติด้านการปรับมุมมองคำว่าประสิทธิภาพในบริบทองค์กรชุมชน การทำความเข้าใจและตีความนิยามคำว่า ประสิทธิภาพในบริบทของสถาบันการเงินระดับฐานราก โดยประสิทธิภาพไม่ได้หมายถึงการมุ่งเน้นแสวงหาผลกำไรสูงสุดตามกรอบธุรกิจ แต่หมายถึงขีดความสามารถเชิงกระบวนการในการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อสร้างเสถียรภาพ สวัสดิการ และการพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียง มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดของ Chester I. Barnard (1938) ที่อธิบายว่า ประสิทธิภาพของระบบความร่วมมือไม่ได้วัดจากผลผลิตทางวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่วัดจากการตอบสนองความพึงพอใจและแรงจูงใจของบุคคล เพื่อให้เกิดความเต็มใจที่จะร่วมมือกันทำงานอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับแนวคิดของ John D. Millett (1954) ที่มองว่า ประสิทธิภาพต้องนำไปสู่การสร้างความพึงพอใจแก่มวลมนุษย์ ตลอดจนสอดคล้องกับคำจำกัดความของ ติน ปรัชญพฤทธิ์ (2560) และ สมใจ ลักษณะ (2554) ที่ระบุว่า ประสิทธิภาพคือการบริหารงานที่ก่อให้เกิดผลดีมากที่สุด มีความแม่นยำ ประหยัด และลดความสูญเปล่าให้เหลือน้อยที่สุด

แนวทางเชิงกลยุทธ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากการประมวลข้อคิดเห็น ประสบการณ์ และแนวทางการแก้ปัญหาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ออกเป็น 2 มิติ ดังนี้

มิติด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินและการสร้างความยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ทั้งคณะกรรมการและสมาชิกต่างมีความตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติทางการเงินเชิงรุก โดยมุ่งส่งเสริมให้สมาชิกมองกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นศูนย์กลางการออมเงินเพื่อสร้างอนาคต มากกว่าการมองเป็นเพียงแหล่งกู้ยืมเงิน มีการรณรงค์ให้สมาชิกลดการสร้างหนี้สินครัวเรือนในการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย และวางแนวทางในการดึงเอาเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อทดแทนสมาชิกรุ่นเก่าที่เป็นผู้ขับเคลื่อนหลักของกลุ่มฯ การขับเคลื่อนในมิตินี้สะท้อนถึงการสร้างความยั่งยืนขององค์กรชุมชนผ่านการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนี ปิมแปง (2559) ที่ระบุว่า การสร้างแรงจูงใจและการสื่อสารที่ชัดเจนจากผู้นำ มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อระดับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเงินของสมาชิก หากกลุ่มสามารถสร้างการรับรู้และปรับพฤติกรรมจากการกู้ยืมมาเป็นการออมได้สำเร็จ ย่อมทำหน้าที่เป็นเกราะคุ้มกันความผันผวนทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนได้อย่างมั่นคงในระยะยาว

มิติด้านการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล ในส่วนของระบบการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตพบข้อเสนอแนะสำคัญที่ต้องการให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาสนับสนุนการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แอปพลิเคชัน หรือระบบบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการฐานข้อมูลสมาชิก บัญชีเงินฝาก และเงินกู้ แทนการลงสมุดด้วยมือแบบดั้งเดิม การปรับตัวดังกล่าวมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ยกระดับประสิทธิภาพ ลดขั้นตอนความล่าช้า เพิ่มความแม่นยำ และลดต้นทุนในการดำเนินงาน อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงจากการที่คณะกรรมการต้องถือครองเงินสดจำนวนมากในวันทำการ ยิ่งไปกว่านั้น ข้อเสนอแนะเรื่องการใช้เทคโนโลยีนี้ ยังเป็นแนวทางเชิงรุกที่เข้าไปแก้ไขอุปสรรคสำคัญที่เคยพบในงานวิจัยของ อลิษา ประสมผล (2563) ซึ่งระบุว่าข้อจำกัดสำคัญของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตส่วนใหญ่คือปัญหาการทำบัญชี เนื่องจากไม่มีงบประมาณจ้างเจ้าหน้าที่บัญชีโดยตรง ทำให้งบการเงินล่าช้าและขาดความน่าเชื่อถือ ดังนั้น การผลักดันนโยบายดิจิทัลตามข้อเสนอแนะของการวิจัยนี้ จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยทลายคอขวดทางการบัญชี ซึ่งข้อมูลทางการเงินที่แม่นยำและตรวจสอบได้รวดเร็วนี้ จะกลายเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ช่วยให้คณะกรรมการนำไปใช้พิจารณาปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำลงได้ในอนาคต อันเป็นการสร้างประโยชน์สูงสุดและตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรการเงินชุมชนและทิศทางการศึกษาวิจัยในอนาคต โดยในส่วนของข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ คณะกรรมการควรดำเนินมาตรการเชิงรุกในการจัดกิจกรรมรณรงค์และสร้างกลไกเชิงบวก เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติทางการเงินของสมาชิก จากเดิมที่มององค์กรเป็นเพียงแหล่งกู้ยืมเงินให้กลายเป็นศูนย์กลางการออมเงินเพื่อสร้างอนาคต พร้อมทั้งส่งเสริมการลดรายจ่ายฟุ่มเฟือยเพื่อเพิ่มสัดส่วนการออมสัจจะสะสมรายเดือนอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการสร้างความยั่งยืนผ่านคนรุ่นใหม่ โดยจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมทักษะการออมในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ช่วยคณะกรรมการบริหาร เพื่อเรียนรู้ระบบบัญชีชุมชนและสร้างความพร้อมในการส่งผ่านผู้ขับเคลื่อนหลักในระยะยาว นอกจากนี้ คณะกรรมการควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่าย ในการจัดเวทีสร้างทักษะ

การจัดการบัญชีครัวเรือนและการวางแผนทางการเงินอย่างเป็นระบบ พร้อมส่งเสริมช่องทางการต่อยอดอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพการสร้างรายได้ใหม่ ๆ ให้แก่สมาชิก

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ควรมีนโยบายสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ด้วยการส่งเสริมระบบโปรแกรมบัญชีซอฟต์แวร์ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์สำเร็จรูปให้แก่กลุ่มต้นแบบ เพื่อนำมาใช้ทดแทนระบบสมุดจดด้วยมือ อันจะช่วยเพิ่มความแม่นยำและสร้างระบบการตรวจสอบที่รวดเร็ว พร้อมทั้งขับเคลื่อนนโยบายการนำระบบแอปพลิเคชันหรือการรับฝากและโอนเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยจัดการธุรกรรม เพื่อลดภาระและความเสี่ยงในการถือครองและการจัดเก็บเงินสดจำนวนมากของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ควรวางกลไกการเปลี่ยนผ่านที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ โดยในระยะแรกควรกำหนดให้มีคณะกรรมการหรืออาสาสมัครคอยให้คำแนะนำและดูแลสมาชิกผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด เพื่อลดความวิตกกังวลและสร้างความคุ้นเคยในการใช้งานระบบดิจิทัลอย่างค่อยเป็นค่อยไป

ในส่วนของข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสร้างตัวแบบ หรือวัดระดับอิทธิพลของปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ทุนทางสังคม และหลักธรรมาภิบาลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถนำไปอ้างอิงเชิงนัยทั่วไปได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนควรจัดให้มีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่มีการนำระบบดิจิทัลหรือแอปพลิเคชันมาใช้เต็มรูปแบบ กับกลุ่มที่ยังมีการจัดทำเอกสารแบบดั้งเดิม เพื่อประเมินความคุ้มค่า ผลกระทบต่อสมาชิกผู้สูงอายุ และความพร้อมขององค์กรการเงินชุมชนในยุคดิจิทัล ยิ่งไปกว่านั้น ควรมีการศึกษาเจาะลึกในประเด็นแนวทางการส่งต่อทุนทางสังคมสู่คนรุ่นใหม่ โดยเน้นศึกษาความสำเร็จและอุปสรรคของการถ่ายทอดอุดมการณ์กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตสู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม ตอบโจทย์ความยั่งยืนขององค์กรการเงินชุมชนภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงวัยได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). *คู่มือปฏิบัติงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (สำหรับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน)*. กรุงเทพมหานคร: บีทีเอส เพรส.

เกษรศิริ อรุณชัยพร. (2559). *ทุนทางสังคม (Social Capital),* วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 5(2). สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/253066

ไกร ฤทธิ์คำรพ. (2558). *ความพึงพอใจของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตต่อการให้บริการสินเชื่อองค์กรชุมชนธนาคารออมสิน: ศึกษาเฉพาะกรณีในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น.* วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์. 5(2): 125-135.

จริยา วงศ์กำแหง. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จินตกานต์ แสงอ่อน. (2554). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน: กรณีศึกษาตำบลสร้างนกทา อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2560). *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 13)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธงชัย สันติวงษ์. (2535). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ธนายุทธ อ่อนดี. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสะสมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลห้างสูง ตำบลห้างสูง อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธีระชน สุขประเสริฐ. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตเทศบาลตำบลลานกระบือ อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). *แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ตุลาการพิมพ์.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. *116* (63ง), 24-31

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. *134* (40ก), 1-90

รัชนี ปิมแปง. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองสลัดได ตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี*. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วัลลภัช สุขสวัสดิ์. (2557). *แนวคิดทุนทางสังคมของโรเบิร์ต ดี พัตนัม และข้อท้าทาย.* ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเศวร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพมหานคร: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

สมใจ ลักษณะ. (2554). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา. คณะวิทยาการจัดการ.

สมยศ นาวีการ. (2546). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุพิชชา โชติกำจร และ นิพนธ์ เพชระบูรณิน. (2562). *การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อการพึ่งพาตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง*. คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. สืบค้นจาก. https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/uruj/article/view/194748/157350

อนุสรา เทพศิริ, สมปอง สุวรรณภูมา, และ ณัฐดนัย แก้วโพนงาม. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของหมู่บ้าน กรณีศึกษา: บ้านหัวหนอง หมู่ที่ 6 ตำบลชีลอง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ*. วารสารพุทธศาสตร์, มจร.อุบลราชธานี. สืบค้นจาก https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JOBU2025/article/view/4398/5-3-44

อรนุช ขุนรัง. (2568). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านฝั่งแดง ตำบลทรายทอง อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วารสารสหวิทยาการและการจัดการภาคเอกชน. 3(2), 44-51. สืบค้นจาก https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JIPM/article/view/4034/3108

อลิษา ประสมผล. (2563). *การวิเคราะห์สภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการจัดทำบัญชีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี*. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล. 7(1), 128-135. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/scaj/article/view/247464/168896

Barnard, C. I. (1938). *The Functions of the Executive*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity*. World Development, 8, 213-235.

Coleman, J. (1988). *Social capital in the creation of human capital*. The University of Chicago Press, S95-S120.

Drucker, P. F. (1999). *Management* Revised Edition. E-books: HarperCollins Publishers.

Emerson, H. (1917). *The Twelve Principles of Efficiency* (Fifth Edition). New York: The Engineering Magazine Co.

Millett, J. D. (1954). *Management in the Public Service: The Quest for Effective Performance*. New York: McGraw-Hill.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 5

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 5

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 5

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 5

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 5

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 12

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 12

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 12

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 8

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10. (2569). *สัมภาษณ์ส่วนบุคคล*. กรกฎาคม, 8